

Pravno shvaćanje Vrhovnog suda RH o valjanosti ugovora o konverziji

Izv. prof. dr. sc. Aleksandra MAGANIĆ*

UDK 347.129

Pravne posljedice zaključenja ugovor o kreditu s valutnom klauzulom u švicarskom franku i prava potrošača već su dulje vrijeme jedna od gorućih tema u RH. Posljednji korak u postupku kolektivne pravne zaštite koji je trajao godinama, s ciljem da se utvrde ništetnima ugovorne odredbe o promjenjivoj kamatnoj stopi i valutnoj klauzuli u švicarskom franku bila je revizijska odluka Vrhovnog suda RH Rev 2221/2018-11 od 3. rujna 2019. godine. Citiranom je odlukom Vrhovni sud, pored ostaloga, potvrdio odluku Visokoga trgovačkog suda Pž-6632/2017-10 od 14. lipnja 2018. godine u dijelu koju se odnosio na utvrđenje ništetnosti ugovorne odredbe o valutnoj klauzuli u švicarskom franku. Međutim, neposredno nakon preispitivanja pravnih posljedica i granica kolektivne pravne zaštite, u RH pokrenut je prvi ogledni postupak, koji je rezultirao pravnim shvaćanjem Vrhovnog suda o valjanosti ugovora o konverziji.

1. UVOD

Prvi i za sada jedini postupak kolektivne pravne zaštite koji je 4. travnja 2012. godine pokrenuo Potrošač – Hrvatski savez udruga za zaštitu potrošača protiv osam banaka¹

* Izvanredna profesorica Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

¹ Zagrebačke banke, Privredne banke Zagreb, Erste & Steiermärkische banke, Rafeissenbank Austria, Hypo Alpe-Adria-Bank, OTP banke, Société Générale – Splitske banke i tadašnje Volksbank.

rezultirao je utvrđenjem ništetnosti promjenjive kamatne stope² i valutne klauzule u švicarskom franku.³ U priči bez kraja o švicarskom franku sudjelovali su sudovi različitih instancija i Ustavni sud RH. Složenosti cijelog problema, promatranog isključivo iz pravne perspektive, posebno su pridonijeli problematika odnosa individualne i kolektivne pravne zaštite,⁴ donošenje *Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju*⁵ i posljednja u nizu odluka Vrhovnog suda RH donesena u oglednom postupku.⁶ Naime, zbog dugotrajnosti postupka kolektivne pravne zaštite i postupnosti pravomoćnih utvrđenja koja su njime ostvarena, kao jedno od bitnih pravnih pitanja, pojavilo se pitanje valjanosti ugovora o konverziji zaključenih prije pravomoćnog utvrđenja ugovorne odredbe o valutnoj klauzuli u švicarskom franku ništetnom. Premda u odnosu na rješenja ZID ZPK 15 i drugog osporavanog zakona⁷ Ustavni sud RH nije prihvatio prijedloge za pokretanje postupka za ocjenu suglasnosti s *Ustavom RH*, jer je utvrdio da su osporeni zakoni, kao jednokratne, interventne

² Odluka Visokoga trgovačkog suda Pž-7129/13-4 od 13. lipnja 2014., dostupno na http://www.vtsrh.hr/uploads/Novosti/VTSRH_P%C5%BE_7129-13-4_AN.pdf, stanje od 3. lipnja 2020.

³ Odluka Visokoga trgovačkog suda Pž-6632/2017-10 od 14. lipnja 2018., dostupno na: https://www.vtsrh.hr/uploads/Novosti/VTSRH_P%C5%BE-6632-2017-10.pdf, stanje od 3. lipnja 2020.

⁴ Potrošači su prije i tijekom postupaka kolektivne pravne zaštite pokretali individualne postupke s različitim tužbenim zahtjevima koji su proizlazili iz zaključenih ugovora o kreditu s valutnom klauzulom u švicarskom franku. Odluke koje su donosili sudovi u individualnim postupcima bile su vrlo različite i kada su proizlazile iz gotovo identičnih tužbenih zahtjeva, o čemu svjedoči potpuno različita praksa prvostupanijskih i drugostupanijskih sudova. S druge strane, neujednačenosti sudske prakse pridonosila je dugotrajnost postupka kolektivne pravne zaštite.

⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju, Nar. nov., br. 102/15, dalje: ZID ZPK 15.

⁶ Odluka Vrhovnog suda RH Gos-1/2019-36 od 4. ožujka 2020.

⁷ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju, Nar. nov., br. 102/15, dalje: ZID ZoKI 15.

mjere zakonodavca, bile nužne za ostvarenje legitimnih ciljeva koji su se njima željeli postići,⁸ čime je prihvatio ne samo valjanost nego i ustavnopravnost provedene konverzije, Općinski sud u Pazinu smatrao je da bi, unatoč svemu, trebalo preispitati valjanosti ugovora o konverziji i primijeniti novi institut, uveden tek posljednjom novelom *Zakona o parničnom postupku* iz 2019.⁹ – ogledni postupak. Najnovija zbivanja u vezi s prezentiranim problematikom, nakon što je Ustavni sud RH rješenjem odbacio ustavnu tužbu protiv rješenja Vrhovnog suda RH Gos-1/2019-36 od 4. ožujka 2020.,¹⁰ s obzirom na to da prvostupanjski sudovi nisu pokrenuli nove ogledne postupke koji su bili najavljavani niti je pokrenut postupak u povodu prethodnog pitanja pred Sudom Europske unije,¹¹ Udruga franak podnijela je prijavu protiv RH Europskoj komisiji, jer je tijekom oglednog postupka, prema njihovim navodima, Vrhovni sud RH povrijedio *Ugovor o Europskoj uniji* i *Ugovor o funkcioniranju Europske unije*.¹²

Kako iz svega navedenog proizlazi da se pravna bitka između banaka i nezadovoljnih potrošača nastavlja, u ovom ćemo članku dati kratki prikaz ZID ZPK 15 u smislu svrhe i cilja koji se njime namjeravao postići, odnosu provedene konverzije prema postupku kolektivne pravne zaštite i pravnim posljedicama pravnog shvaćanja Vrhovnog suda o valjanosti ugovora o konverziji.

2. ZAKON O IZMJENAMA I DOPUNAMA ZAKONA O POTROŠAČKOM KREDITIRANJU

ZID-om ZPK 15 zakonodavac je postavio temelj za **trajno rješenje** problema ugovora o kreditu u švicarskom franku, konverzijom kredita u CHF u kredite u EUR, odnosno konverzijom kredita u kunama s valutnom klauzulom u CHF u kredite u kunama s valutnom klauzulom u EUR. Naime, cilj konverzije bio je osigurati redovitu otplatu kreditnih zaduženja dužnika, u iznosu i pod uvjetima koji dužnika ne dovode u neravnopravan i dužnički ovisan položaj u odnosu na vjerovnika, pri tome se vodeći načelom kojim se osigurava ravnopravan, a nikako povoljniji položaj u odnosu na dužnike koji su ugovorili zaštitni mehanizam u EUR. Ključno je istaknuti da je potrošač **imao mogućnost izbora konvertirati kredit u EUR ili nastaviti s otplatom vezanom uz CHF**,¹³ zbog čega otpada svaka interpretacija o tome da su potrošači prihvatili konverziju jer nisu imali druge mogućnosti. Osim toga, prema okvirnoj procjeni oko 90 % svih potrošača koji su zaključili ugovor u švicarskom franku provelo je konverziju, što je znak da su u vrijeme sklapanja toga ugovora smatrali da je riječ o povoljnoj op-

ciji. Nasuprot tome, banke su bile te koje su smatrale da je takav zakonski konstrukt za njih nepovoljan, jer je ukupan iznos usklađenja u vidu nerealiziranih gubitaka bio procijenjen na oko 7 milijarda kuna.¹⁴

ZID-om ZPK nastojalo se o postići i rasterećenje sudova. Kako je značajan broj potrošača podnio (ili namjeravao podnijeti) pojedinačne tužbe pred općinskim sudovima u kojima su od vjerovnika tražili povrat razlike između ugovorene i promjenjive kamate koje su im vjerovnici jednostrano odredili tijekom otplate, konverzija je imala zadatak i **smanjiti opterećenost općinskih sudova brojem tužbi, a s druge strane osigurati potrošačima da neće biti izloženi mogućim sudskim troškovima**.¹⁵ Da je tome uistinu bilo tako, odnosno da su potrošači nakon provedene konverzije povlačili tužbe, svjedoči i problem koji je u vezi s povlačenjem tužbi nastao u praksi. Naime, zbog svojevrsnog državnog uplitanja u privatni ugovorni odnos i učestalog povlačenja ranije podnesenih tužbi potrošača, postavilo se pitanje načina prosuđivanja troškova povlačenja, odnosno tko snosi trošak povlačenja. Tako je prema različitim interpretacijama, ponekad istih sudova, to pitanje bilo rješavano na različite načine, pa je prema jednima trošak povlačenja snosio tužitelj, drugima tuženik, a trećima, s obzirom na to da je prema njima bila riječ o nagodbi, svaka stranka snosila svoj trošak.¹⁶

U prosuđivanju učinaka provedene konverzije ne smije se izostaviti jedna od ključnih posebnosti toga uređenja, da su **pojedine odredbe ZID ZPK 15 imale povratno djelovanje**. S obzirom na to da za povratno djelovanje pojedinih zakonskih odredaba moraju postojati posebno opravdani razlozi, procijenjeno je da je cilj zaštite korisnika kredita u CHF i s valutnom klauzulom u CHF veći od značenja pravne nesigurnosti vjerovnika u tom ugovornom odnosu. Zbog toga je ZID-om ZPK 15 omogućena konverzija kredita korisnicima kredita u CHF i u kunama s valutnom klauzulom u CHF, uz primjenu načela konverzije kredita čiji je cilj bio izjednačiti položaj korisnika kredita u CHF s položajem u kojemu bi se potrošač našao da je bio korisnik kredita u EUR. Posebno se isticalo da je navedeno bilo u skladu s odredbom čl. 90. st. 5. *Ustava RH* prema kojemu, zbog posebno opravdanih razloga, samo pojedine odredbe zakona mogu imati povratno (retroaktivno) djelovanje.¹⁷

Ako želimo ukratko rekapitulirati bitna obilježja ZID ZPK 15, kako bi poslije mogli prosuđivati o valjanosti provedene konverzije, treba reći sljedeće:

Ciljevi konverzije bili su otklanjanje neravnoteže nastale između banaka kao vjerovnika i potrošača kao dužnika u zaključenim ugovorima o kreditu s valutnom klauzulom u švicarskom franku, dovođenjem potrošača u poziciju u kojoj bi se on nalazio da je zaključio ugovor o kreditu u euru, prema tečaju primjenjivom na datum isplate kredita (čl. 19.c st. 1. ZPK-a¹⁸). Pored toga, cilj ZID ZPK 15 bio je rasteretiti sudove postupaka koji su se pred njima vodili

⁸ Rješenje Ustavnog suda RH U-III/3685/2015 od 4. travnja 2017.
⁹ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Nar. nov., br. 70/19, dalje: *Novela ZPP-a 19*.

¹⁰ Rješenje Ustavnog suda U-III-1241/2020 od 8. svibnja 2020. kojim je odlučeno o prijedlogu za rješavanje pitanja važnog za jedinstvenu primjenu prava podnesenog od Općinskog suda u Pazinu u predmetu P-1413/2019-9 od 20. rujna 2019. rezultirao je odbacivanjem ustavne tužbe. Naime, Ustavni sud RH oglasio se nenadležnim za odlučivanje s obrazloženjem da osporeno rješenje ne predstavlja pojedinačni akt u smislu čl. 62. st. 1. UZUS-a protiv kojeg bi Ustavni sud RH bio nadležan pružiti ustavnosudsku zaštitu.

¹¹ <https://www.vecernji.hr/vijesti/udruga-franak-obratit-ce-se-sudu-eu-moguci-novi-ogledni-postupak-1385577>, stanje od 5. lipnja 2020.

¹² <https://dnevnik.hr/vijesti/hrvatska/strucnjaci-o-prijavi-udruga-franak-protiv-hrvatske-ti-kredit-i-su-postali-problem-ne-samo-onima-koji-su-duzni-nego-i-bankama-608202.html>, stanje od 5. lipnja 2020.

¹³ Nacrt prijedloga Zakona o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju, s Konačnim prijedlogom zakona od rujna 2015. godine, Ocjena stanja i osnovna pitanja koja se uređuju Zakonom te posljedice koje će se donošenjem Zakona proisteći, str. 5.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Cf. *ibid.*, str. 6.

¹⁶ Neujednačenost sudske prakse glede troškova postupka u slučaju konverzije CHF kredita, <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=27968>, stanje od 5. lipnja 2020.

¹⁷ Nacrt prijedloga Zakona o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju, s Konačnim prijedlogom zakona od rujna 2015. Ocjena stanja i osnovna pitanja koja se uređuju Zakonom te posljedice koje će se donošenjem Zakona proisteći, str. 6.

¹⁸ Zakon o potrošačkom kreditiranju, Nar. nov., br. 75/09, 112/12, 143/13, 9/15, 78/15, 102/15, 52/16, dalje: ZPK.

ili namjeravali voditi, uspostavom konačnog i trajnog rješenja, koje je trebalo omogućiti pravnu sigurnost. Veći dio potrošača shvatio je da je ugovorom o konverziji u potpunosti namiren, zbog čega je došlo i do učestalog povlačenja već podnesenih tužbi potrošača.

Stranke u postupku konverzije bile su banke, koje su zakonom bile prisiljene da provedu konverziju, odnosno potrošačima ponude zaključenje ugovora o konverziji (čl. 19.e st. 1. ZPK-a) i potrošači koji su već prije bili zaključili ugovor o kreditu u švicarskom franku i imali mogućnost izbora hoće li (čl. 19.e st. 5. ZPK-a) ili ne prihvatiti konverziju (čl. 19.e st. 6. ZPK-a). S obzirom na to da su bili upoznati sa svim uvjetima ponudene konverzije, nije istina da su bili prisiljeni zaključiti je. Tome u prilog su i oni potrošači koji su odlučili da neće provesti konverziju. Naime, dok takvi postoje, jasno je da prisila za potrošače nije postojala. Naprotiv, oni koji su prihvatili konverziju, procjenjivali su da je ona za njih povoljna, neovisno o postupku kolektivne pravne zaštite koji se već tada vodio i s čime su potrošači bili upoznati.

Postojao je zakonom osmišljeni sustav kontrole postupanja banaka tako da su banke prije objave kalkulatora iz čl. 19.d st. 1. ZPK-a na mrežnoj stranici bile obvezne pribaviti mišljenje ovlaštenog revizora ili sudskog vještaka da je kalkulator izrađen u skladu s načinom izračuna propisanim čl. 19.c ZPK-a (čl. 19.d. st. 3. ZPK-a). Osim toga, vjerovnik je bio obvezan dostaviti Ministarstvu financija u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu toga Zakona izvješće o rezultatima provedbe konverzije kredita (čl. 19.i. ZPK-a).

Riječ je o posebnom pravnom uređenju, što je jasno, jer je riječ o posebnom zakonskom aktu, tako da se konverzija nije provela primjenom općih pravila o konverziji prema Zakonu o obveznim odnosima.¹⁹

3. ODNOS ZID ZPK 15 I KOLEKTIVNE PRAVNE ZAŠTITE

Dugotrajnost postupka kolektivne pravne zaštite utjecala je ne samo na neizvjesnost bitke za pravomoćno utvrđenje promjenjive kamatne stope i valutne klauzule u švicarskom franku ništetnom nego i na pitanje procjene učinka nastavljenog postupka kolektivne pravne zaštite na prije zaključenu konverziju. Naime, kako je ZID ZPK 15 stupio na snagu 30. rujna 2015. godine, a banke imale dužnost da u roku od 45 dana od stupanja na snagu tog zakona, preporučenom pošiljkom uz povratnicu dostave potrošaču izračun konverzije kredita (čl. 19.e sr 1. ZPK), a dužnik bio obvezan obavijestiti banku o prihvatu konverzije u roku 30 dana od dana primitka izračuna konverzije, također preporučenom pošiljkom uz povratnicu ili osobno, konverzija je provedena do kraja 2015. godine. Međutim, tek nakon zaključenja ugovora o konverziji došlo je do pravomoćnog utvrđenja valutne klauzule u švicarskom franku ništetnom odlukom Visokoga trgovačkog suda Pž-6632/2017-10 od 14. lipnja 2018. godine, što je dovelo u pitanje valjanost ugovora o konverziji.

U pravnoj se doktrini nije pisalo o toj problematici, ali ona zapravo obuhvaća dva razdoblja: jedan, kada je do pravomoćnog utvrđenja ništetnosti promjenjive kamatne sto-

pe došlo prije zaključenja ugovora o konverziji, već 2014. godine,²⁰ što upućuje na zaključak da ako je ugovor o konverziji novi ugovor, kojim se posljedice prije zaključenog ugovora o kreditu u švicarskom franku stavljaju izvan snage, da su oni potrošači koji su zaključili ugovor o konverziji kredita tada već bili upoznati, s time da je ta ugovorna odredba ništetna, ali su unatoč tome, prihvatili zaključiti ugovor o konverziji, čijim su se zaključenjem, na način propisan zakonom, odrekli prava potraživati bilo što iz ugovora koji je prestao postojati.

S druge strane, tada se još nije znalo hoće li tužbeni zahtjev iz kolektivne pravne zaštite koji se odnosio na utvrđenje ništetnosti ugovorne odredbe o valutnoj klauzuli u švicarskom franku biti pravomoćno prihvaćen, do čega je i došlo tek 2018. godine. Međutim, i ovdje bi se mogla prihvatiti pravna logika prema kojoj, ako je potrošač prihvatio konverziju i zaključio novi ugovor – ugovor o konverziji, da je prijašnji ugovor prestao postojati te u skladu s time i sva potraživanja, kako ona koja su postojala u trenutku konverzije tako i ona koja su pravomoćno utvrđena nakon zaključenja ugovora o konverziji. Zbog toga je naše mišljenje da potrošač koji je zaključio ugovor o konverziji nema pravo ni na kakvo obeštećenje. U skladu s tim, samo oni potrošači koji nisu proveli konverziju, imali bi pravo potraživati naknadu štete koja im je prouzročena postupanjem tuženika.

Iako zakonodavac nije propisao što treba sadržavati tužbeni zahtjev u postupku zaštite kolektivnih interesa potrošača, o sadržaju pravne zaštite koja se u postupku zaštite kolektivnih interesa potrošača pruža, možemo zaključiti na temelju odredbe čl. 136. Zakona o zaštiti potrošača²¹ kojom je u postupku kolektivne pravne zaštite koji je bio pokrenut, bilo određeno kakvu odluku sud mora donijeti ako prihvati tužbeni zahtjev. U skladu s time, ako je utvrdio da je tužbeni zahtjev osnovan, sud je odlukom utvrdio čin povrede propisa o zaštiti potrošača i precizno ga definirao, naredio tuženiku da prekine s postupanjem koje je protivno propisima o zaštiti potrošača i naredio mu da, ako je to moguće, usvoji mjere koje su potrebne za uklanjanje štetnih posljedica koje su nastale zbog njegova protupravnog ponašanja i zabranio mu takvo ili slično ponašanje ubuduće. S obzirom na to da su Novelom ZPP-a iz 2011.²² i u Zakonom o parničnom postupku unesene odredbe o tužbi za zaštitu kolektivnih interesa i prava,²³ one su potencijalno mogle poslužiti kao supsidijarni izvor prava za sva pitanja kolektivne pravne zaštite koja nisu bila riješena ZPP-om 09.²⁴ Ipak, neovisno o tome, za postupak kolektivne pravne zaštite ključna je njegova primarno deklaratorna pravna narav, ili preciznije deklaratorno-kondemnatorna narav u okviru koje se ne ostvaruje individualni zahtjev za naknadu štete potrošača. Stoga, prema čl. 138.a ZPP 07 odluka suda donesena u postupku za zaštitu kolektivnih interesa potrošača u smislu povrede propisa zaštite potrošača iz čl. 131. st. 1. Zakona obvezu-

²⁰ VTS Pž-7129/13-4 od 13. lipnja 2014.

²¹ Zakon o zaštiti potrošača, Nar. nov., br. 79/07, 125/07, 79/09 i 89/09, dalje: ZPP 07.

²² Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Nar. nov., br. 57/11, dalje: Novela ZPP-a 11.

²³ Vidi: Dika, M., „Nova procedura za zaštitu kolektivnih interesa i prava“, u: *Novosti u parničnom postupku*, Zagreb, 2011., str. 139-153.

²⁴ Opširnije v. Maganić, A., „Zaštita kolektivnih interesa i prava potrošača“, u: *Zbornik 52. susreta pravnik u Opatiji, Opatija 14.-16. svibnja 2014.*, Barbić, J., Junio, M. (ur.), Zagreb, 2014., str. 203-236.

¹⁹ Zakon o obveznim odnosima, Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15, 29/18, dalje: ZOO.

je ostale sudove u postupku koji potrošač osobno pokrene radi naknade štete koja mu je prouzročena postupanjem tuženika. U tom smislu vezujući učinak odluke donesene u postupku kolektivne pravne zaštite kojom je utvrđena povreda propisa za zaštitu potrošača u individualnim postupcima upućuje na proširenje subjektivnih granica pravomoćnosti.²⁵

Dakle, ako potrošači koji su proveli konverziju ne mogu tražiti naknadu štete prouzročenu postupanjem tuženika, jer su sklapanjem ugovora o konverziji zaključili novi ugovor kojim je prijašnji ugovor prestao postojati, **pravo na zahtjev za naknadu štete imali bi potencijalno samo oni potrošači koji nisu proveli konverziju ugovora o kreditu u švicarskom franku, pozivajući se na pravomoćna utvrđenja iz postupak kolektivne pravne zaštite kojim je utvrđena ništetnost promjenjive kamatne stope i valutne klauzule u švicarskom franku.**

4. PRAVNE POSLJEDICE PRAVNOG SHVAĆANJA VRHOVNOG SUDA O VALJANOSTI UGOVORA O KONVERZIJU

Odluka Vrhovnog suda RH donesena u povodu prvoga oglednog postupka²⁶ pokrenutog 20 rujna 2019. godine prijedlogom Općinskog suda u Pazinu²⁷ kojim je postavljeno pravno pitanje – *Je li sporazum o konverziji sklopljen na osnovi Zakona o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju ("Narodne novine" broj 102/15) nepostojeći ili ništetan u slučaju kada su ništetne odredbe osnovnog ugovora o kreditu o promjenjivoj kamatnoj stopi i valutnoj klauzuli?* – dovela je u središte interesa pravne i šire zainteresirane javnosti institut oglednog postupka. S obzirom na to da je riječ o novom pravnom institutu, trebalo bi odrediti njegova osnovna obilježja i naznačiti pravce razvoja sudske prakse.

4.1. OSNOVNA OBILJEŽJA OGLEDNOG POSTUPKA

Osnovna obilježja oglednog postupka određena su ciljevima koji se namjeravaju ostvariti tim postupkom. Riječ je, dakle, o institutu kojim se prvostupajskim sudovima omogućava da potaknu Vrhovni sud na zauzimanje pravnog shvaćanja o pravnom pitanju koje je važno za jedinstvenu primjenu prava i ravnopravnost svih u njegovoj primjeni odnosno razvoj prava kroz sudsku praksu. Njegovom je uvođenju prethodila relativno burna rasprava o tome uvodi li se u hrvatsku pravnu praksu sustav presedana,²⁸ međutim ne treba zanemariti činjenicu da domaći pravni sustav već dulje vrijeme podliježe vezujućim učincima odluka različitih tijela.²⁹ Ukratko, **ciljevi oglednog postupka mogli**

bi se rezimirati na dvije, međusobno uvjetovane razine – potrebu da se u pravnom sustavu omogući brže rješavanje većeg broja predmeta temeljenih na istom pravnom pitanju te da se na taj način osigura jedinstvena primjena prava, odnosno omogući Vrhovnom sudu ostvarivanje njegove ustavne zadaće.³⁰

Iako tekst ZPP-a u dijelu koji se odnosi na ogledni postupak obiluje nomotehničkim nedorečenostima (čl. 502.i – 502.n), riječ je zapravo o relativno korisnom institutu, čije različite pandane možemo pratiti i u komparativnoj praksi.³¹

Kratak prikaz oglednog postupka zahtijevao bi da se naznače njegovi osnovni pravci. Nakon što prvostupajnski sud pokrene ogledni postupak (čl. 502.k st. 1. ZPP-a), o dopuštenosti prijedloga za pokretanje oglednog postupka odlučuje Vrhovni sud RH u vijeću od pet sudaca (čl. 502.lj st. 2. ZPP-a), stranke i umješači imaju rok za očitovanje, ali zapravo bez neke veće mogućnosti da svojim očitovanjima utječu na odluku Vrhovnog suda (čl. 213. st. 2. ZPP-a), jer protiv odluke o dopuštenosti pravnog pitanja nemaju pravni lijek (čl. 502.lj st. 5. ZPP-a) Slični postupci u tijeku mogu se prekinuti (čl. 213. st. 2. t. 3. ZPP-a), a nakon što Vrhovni sud zauzme pravno shvaćanje o važnom pravnom pitanju ponovno u vijeću od pet sudaca (čl. 502.m ZPP-a), ono vezuje nižestupajnske sudove u svim nastavljenim postupcima (čl. 502.n st. 1. ZPP-a).

4.2. PRAVNO SHVAĆANJE VRHOVNOG SUDA

Na postavljeno pravno pitanje Vrhovni sud je u rješenju Gos-1/2019-36 od 4. ožujka 2020. godine odgovorio da **sporazum o konverziji sklopljen na osnovi ZID ZPK 15 ima pravne učinke i valjan je i ako su ništetne odredbe osnovnog ugovora o kreditu o promjenjivoj kamatnoj stopi i valutnoj klauzuli**, obrazlažući navedeno pravno shvaćanje upravo pozivom na odredbe ZID ZPK 15 i njihove pravne posljedice. U skladu s tim Vrhovni sud RH pozvao se na retroaktivnost odredaba ZID ZPK 15, postojanje ugovora o konverziji kao samostalne pravne osnove, provedene na temelju samostalnog i posebnog zakonskog uređenja te na potpunu irelevantnost pobude zbog koje su potrošači pristali na konverziju. Sugerirano je da kondemnatorni interes mogu, primjerice, imati samo oni potrošači čiji ugovor o konverziji nije zaključen u skladu s prisilnim propisima ZID ZPK 15, čime se zapravo željelo dati do znanja da Vrhovni sud smatra da potrošači koji su proveli konverziju nemaju pravni interes zahtijevati naknadu štete.

Vrhovni je sud iznio i argumente za razlikovanje važnoga pravnog pitanja iz oglednog postupka i predmeta iz presude Suda EU c-118/17 Dunai protiv Erste Bank Hungary Zrt od 14. ožujka 2019. godine u kojoj je zauzeto pravno shvaćanje

²⁵ Dika, M., *op. cit.* u bilj. 23, str. 142.

²⁶ Gos-1/2019-36 od 4. ožujka 2020.

²⁷ P-1413/2019-9 od 20. rujna 2019.

²⁸ Kritički osvrt na ogledni postupak u Nacrtu Konačnog prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Informator, br. 6578 od 10. lipnja 2019.; Kačer, H., „Uvođenjem oglednog postupka“ hrvatsko zakonodavstvo približava se presedanu, <https://lider.media/aktualno/hrvoje-kacer-uvodenjem-oglednog-postupka-hrvatsko-zakonodavstvo-priblizava-se-presedanu-26379>, stanje od 6. lipnja 2020.

²⁹ Samo neki od njih su čl. 394.a Zakona o parničnom postupku, Nar. nov., br. 53/91, 91/92, 58/93, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 02/07, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11 i 25/13, 89/14, 70/19, dalje: ZPP koji određuje da su niži sudovi vezani pravnim shvaćanjem Vrhovnog suda RH, jer je sud kome je predmet vraćen na ponovno suđenje, vezan u predmetu pravnim shvaćanjem na kojemu se temelji rješenje revizijskog suda kojim je ukinuta pobijana drugostupajnska, odnosno kojim su ukinute drugostupajnska i prvostupajnska presuda. Nadalje, vezujući učinak imaju i pravna stajališta Ustavnog suda RH izražena u odluci kojom se ukida akt kojim je povrijeđeno ustavno pravo podnositelja ustavne tužbe. Pored toga, u postupku ponovljenom u povodu

konačne presude Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu, sudovi su obvezni poštovati pravna stajališta izražena u konačnoj presudi Europskog suda za ljudska prava kojom je utvrđena povreda temeljnog ljudskog prava ili slobode (čl. 428.a st. 3. ZPP-a. Opširnije vidi Maganić, A., „Vezujući učinak presuda Europskog suda za ljudska prava“, u: *Europska budućnost hrvatskoga građanskog pravosuđa*, Barbić, J. (ur.), knj. 43, Zagreb, 2018., str. 79-106.

³⁰ Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku od svibnja 2019. https://www.sabor.hr/sites/default/files/uploads/sabor/2019-05-30/162602/PZ_620.pdf, stanje od 6. lipnja 2020.

³¹ Opširnije vidi Maganić, A., „Ogledni postupak prema Nacrtu prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku 2016.“, u: *Zbornik radova s II međunarodnog savjetovanja Aktualnosti građanskog procesnog prava – nacionalna i usporedna pravnoteorijska i praktična dostignuća*, Čizmić, J. et al. (ur.), Split, 2016., str. 121-142.; Maganić, A., „Ogledni postupak ili postupak za rješavanje spornog pravnog pitanja – sličnosti i razlike“, u: *Revija Kopaoničke škole prirodnog prava*, Beograd, br. 1, 2019., str. 219-236.

da okolnost što su određene ugovorne odredbe putem zakona bile proglašene ništetnim i nepoštenim te zamijenjene novim odredbama kako bi se održao predmetni ugovor, ne može proizvesti učinak smanjenja zajamčene zaštite potrošača. Naime, Vrhovni je sud posebno naglasio da postoji bitna razlika u okolnostima u kojima je donesena navedena presuda Suda EU-a i učincima ZID ZPK, a koja se očituje u tome da je presuda u predmetu C-118/17 Dunai donesena u povodu izravne zakonske intervencije u svaki ugovorni odnos, dok su prema ZID ZPK 15 korisnici kredita u CHF mogli odbiti konverziju koje su im banke morale prethodno ponuditi.

4.3. (NE)OČEKIVANI RAZVOJ SUDSKE PRAKSE

S obzirom na to da je u naznačenim okvirima bilo da očekivati da će sudovi u nastavljenim postupcima postupati u skladu s pravnim shvaćanjem Vrhovnog suda zauzetim u povodu oglednog postupka, bilo je donekle (ne) očekivano da se praksa drugostupanjskih sudova pokazala posve različitom. Ovdje bi svakako željeli naglasiti da ako odluke Suda EU-a i Europskog suda za ljudska prava imaju vezujući učinak za nacionalne sudove te ako se u postupcima za zaštitu potrošača nastoje iznaći odluke koje potrošačima idu u prilog, ponekad pokušavajući primijeniti činjenično i pravno neodgovarajuće sadržaje odluka Suda EU-a na činjenično i pravno stanje pred hrvatskim sudovima, treba upozoriti da se jednako tako **i pravna utvrđenja sudskih odluka donesenih i utemeljenih na zakonu, i obvezujućih pravnih shvaćanja moraju primjenjivati pred domaćim sudovima, odnosno da nitko nije ovlašten pozivati na njihovo nepoštovanje samo zato što mu sadržaj te odluke ne ide u prilog.** Ta su pravila sadržana u **Zakonu o sudovima**³² koji propisuje da je svatko u Republici Hrvatskoj obvezan poštovati pravomoćnu i ovršnu odnosno izvršnu sudsku odluku i njoj se pokoriti (čl. 6. st. 3.). Pored toga, posebno je određeno da je **zabranjen svaki oblik utjecaja na donošenje sudske odluke, posebno svaki oblik prisile prema sucima, zlorabak javnih ovlasti i osobnog utjecaja te korištenje medija i javnih istupanja na način suprotan načelima demokratskog društva, a kojima je svrha utjecaj na tijek i ishod sudskih postupaka** (čl. 6. st. 1. ZS-a).

Kratkom usporedbom do sada donesenih odluka drugostupanjskih sudova zamjetno je da je Županijski sud u Puli-Pola presudio da se odbija žalba tužiteljice kao neosnovana i potvrdio presudu Općinskog suda u Rijeci P-2660/16-16 od 17. svibnja 2017. godine kojom je odbijen tužbeni zahtjev tužiteljice **s obrazloženjem da nema pravni interes za vođenje parnice jer je pristala na konverziju kredita.**³³ U obrazloženju svoje odluke Županijski sud u Puli – Pola pozvao se na izraženo pravno shvaćanje Vrhovnog suda RH iz oglednog postupka te utvrdio da se izraženo pravno shvaćanje primjenjuje i u odnosu na postavljen zahtjev tužiteljice.³⁴ Županijski sud u Karlovcu, Stalna služba u Gospiću, kao drugostupanjski sud također je odbio žalbu tužitelja kao neosnovanu i potvrdio prvostupanjsku presudu Općinskog suda u Zadru, Stalne služ-

be u Benkovcu 39 P 1821/2017 od 28. studenoga 2018. godine.³⁵ I taj se sud pozvao na stajalište Vrhovnog suda RH zauzeto u odluci Gos 1/2019-36 od 4. ožujka te zaključio **da zbog valjanosti sporazuma o konverziji proizlazi da tužbeni zahtjev tužitelja, kako glavni tako ni možebitno kumulirani, nisu osnovani.** Nasuprot tome, Županijski sud u Zadru presudio je da se odbija žalba tuženice kao neosnovana i potvrdio presudu Općinskog suda u Vukovaru naloživši tuženici da isplati određeni novčani iznos tužiteljici na ime preplaćenih iznosa kamata, potpuno ignorirajući odluku Vrhovnog suda u povodu oglednog postupka i zauzeto pravno shvaćanje.³⁶ S obzirom na to da je u konkretnom slučaju bila riječ o tužiteljici koja je zaključila ugovor o konverziji, drugostupanjski je sud bio obvezan pozvati se na zauzeto pravno shvaćanje Vrhovnog suda RH, jer to proizlazi iz zakona (čl. 502.n ZPP-a). Treba podsjetiti da ogledni postupak i pravno shvaćanje Vrhovnog suda RH s tim u vezi imaju zadatak da osiguraju jedinstvenu primjenu prava te su uvedeni u hrvatski pravni sustav upravo s tim ciljem. Kao svojevrsni kuriozitet treba navesti da se Županijski sud u Zadru poziva na vezujući učinak odluka donesenih u povodu postupka kolektivne zaštite i obvezu sudova da se u posebnim postupcima radi ostvarivanja prava potrošača na naknadu mogu pozvati na utvrđenje iz pravomoćne presude kojom je prihvaćen zahtjev postavljen u tužbi iz čl. 502.a st. 1. ZPP-a, ali ne i na obvezujući učinak pravnog shvaćanja Vrhovnog suda za slične sporove prema čl. 502. n ZPP-a.³⁷

5. UMJESTO ZAKLJUČKA – ŠTO DALJE

Čini se da je u trenutku pisanja ovoga članka zapravo relativno teško prognozirati kakav će biti daljnji ishod ovog postupka. Mogući su različiti scenariji – ipak zagovornici smo rješenja pravnih pitanja koja se tiču primjene nacionalnih pravnih propisa u okvirima hrvatskoga pravnog sustava. Ako se pokaže da je Vrhovni sud u zauzimanju pravnog shvaćanja o valjanosti ugovora o konverziji imao pravo i ako nezadovoljnima takvom odlukom ne preostane nikakav drugi pravni put, morat će se povinovati odlukama domaćih sudova, koje će biti usklađene s obvezujućim pravnim shvaćanjem Vrhovnog suda.

³⁵ Županijski sud u Karlovcu, Stalna služba u Gospiću, GŽ-73/2019-5 od 28. travnja 2020.

³⁶ Županijski sud u Zadru, GŽ-219/2020-2 od 23. travnja 2020.

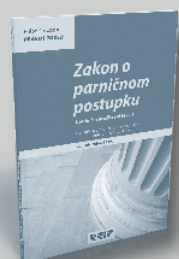
³⁷ Maganić, A., „Neujednačena sudska praksa nakon prvog oglednog postupka“, u: *IusInfo*, v. <http://www.iusinfo.hr/DailyContent/Topical.aspx?id=41748>, stanje od 7. lipnja 2020.

ZAKON O PARNIČNOM POSTUPKU (UREDNIČKI PROČIŠĆENI TEKST) RUJAN 2019.

PRIPREMILI: izv. prof. dr. sc. Ivan MILOTIĆ i
Ante VIDOVIĆ, dipl. iur.

Ovo izdanje sadržava uz pročišćeni tekst Zakona i širi prikaz svih bitnih instituta koje donose novele ZPP-a iz 2019. godine te stvarno kazalo svih relevantnih pojmova / instituta, uključujući i one novounesene.

Narudžbenica na kraju časopisa

³² Zakon o sudovima, Nar. nov., br. 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18, 126/19, dalje: ZS.

³³ Županijski sud u Puli – Pola GŽ-925/2017-2 od 20. ožujka 2020.

³⁴ Slična je po svom sadržaju i obrazloženju i odluka Županijskog suda u Puli – Pola GŽ 9/2019-2 od 16. ožujka 2020. kojom je odbijena žalba tužitelja kao neosnovana i potvrđena u cijelosti presuda Općinskog suda u Splitu, poslovni broj P-3112/2017 od 22. listopada 2018.